

Sygn. akt III CSK 167/14

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Antoni Górski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa B. M. i D. M.
przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń i Reasekuracji "W." S.A. w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 19 lutego 2015 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 20 grudnia 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Pozwami z dnia 23 października 2012 r. powodowie B. M. i D. M. wnieśli o zasądzenie od strony pozwanej Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji „W.” spółce akcyjnej w W. na rzecz każdego z nich kwoty po 109.900 zł z ustawowymi odsetkami tytułem zaległych rent wyrównawczych, wraz z kosztami procesu. Podstawą roszczeń był śmiertelny wypadek drogowy, któremu uległ ich ojciec w dniu 20 października 2002 r., za spowodowanie którego został uznany winnym i skazany Z. Z.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 13 czerwca 2013 r., uwzględniając podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia, powództwo oddalił i orzekł o kosztach procesu.

Wskazując na treść art. 442¹ § 2 k.c., uznał, że w terminie określonym tym przepisem można wytoczyć powództwo o przyznanie renty w ogóle. Nie ma to jednak odniesienia do roszczeń o rentę za poszczególne okresy. Mimo, że roszczenia osób wymienionych w art. 446 § 2 k.c. mają charakter odszkodowawczy, to jest to renta odszkodowawcza, wobec czego znaczenie ma tu charakter roszczeń. Świadczenie o rentę ma charakter okresowy, periodyczny, a nie jednorazowy, zatem zgodnie z art. 118 k.c. przedawnienie wynosi 3 lata. Wskazał ponadto, że w sprawie brak jest podstaw do przyjęcia, iż podniesienie zarzutu przedawnienia przez stronę pozwaną narusza zasady współzycia społecznego. Uznał, że skoro powodowie skutecznie wytoczyli i popierali powództwo w sprawie ... 781/07, to tak samo mogli uczynić względem roszczeń dochodzonych w niniejszej sprawie. Uznanie zarzutu przedawnienia za nadużycie prawa podmiotowego ma charakter wyjątkowy. Uniemożliwienie w ten sposób pozwanemu obrony zarezerwowane zostało bowiem dla sytuacji wyjątkowych. Przeciwna interpretacja, w ocenie Sądu, prowadziłaby wprost do wygaszenia przepisów dotyczących przedawniania roszczeń, czyniąc je martwymi.

Apelację powodów od powyższego wyroku Sądu Okręgowego, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 20 grudnia 2013 r. oddalił, jako bezzasadną.

Uznał, że zgłoszone roszczenie jest bezpośrednią konsekwencją szkody spowodowanej występkiem, wobec czego w sprawie znajduje zastosowanie

art. 442¹ § 2 k.c. ustalający przedłużony, dwudziestoletni termin przedawnienia roszczenia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, brak jest podstaw do przyjęcia stanowiska, że dwudziestoletni termin przedawnienia z art. 442¹ § 2 k.c. znajduje zastosowanie tylko do niektórych roszczeń odszkodowawczych, a nie znajduje zastosowania do tych roszczeń odszkodowawczych, które przybierają charakter roszczeń okresowych.

W rezultacie przyjął, że do roszczeń powodów nie znajduje zastosowania trzyletni termin przedawnienia, a właściwym terminem przedawnienia jest termin dwudziestoletni, wobec czego, co do zasady, nie można uznać, aby zgłoszone w pozwie roszczenia były przedawnione.

Konsekwencją uznania, że roszczenia nie są przedawnione jest konieczność merytorycznej oceny zgłoszonych roszczeń, które powodowie wywodzą z art. 446 § 2 k.c. Sąd Apelacyjny przyjął, że jest to roszczenie odszkodowawcze, przy czym istota tego roszczenia sprawia, że jest ono zbliżone do roszczeń o charakterze alimentacyjnym. Wynika to wprost z brzmienia tego przepisu, który wymaga dla ustalenia kręgu uprawnionych oceny, czy na zmarłym ciążył ustawowy obowiązek alimentacyjny (względem uprawnionego) - czyli odsyła do art. 135 k.r.i o., przy czym art. 446 § 2 k.c. modyfikuje zasady ustalania wysokości renty w porównaniu z art. 135 k.r.i o., gdyż renta z art. 446 § 2 k.c., w przeciwieństwie do alimentów z art. 135 k.r.i o., nie jest ograniczona usprawiedliwionymi potrzebami uprawnionego. Granicą wysokości renty z art. 446 § 2 k.c. jest poziom wszystkich potrzeb uprawnionego rzeczywiście zaspokajanych przez zmarłego. Wskazał, że istotą i celem świadczenia z art. 446 § 2 k.c. jest zapewnienie środków na pokrycie potrzeb uprawnionego, które to środki zostały utracone wskutek śmierci osoby, na której ciążył ustawowy obowiązek alimentacyjny i która to osoba w rzeczywistości zaspokajała potrzeby uprawnionego.

Przyjmując, że charakter renty obligatoryjnej jest zbliżony do roszczeń alimentacyjnych, Sąd Apelacyjny uznał, że dla oceny dopuszczalności uwzględnienia roszczenia o zapłatę kwoty będącej równowartością renty obligatoryjnej za czas przed wniesieniem powództwa powinny znaleźć zastosowanie reguły przewidziane przez przepisy prawa rodzinnego, czyli art. 137 § 2 k. r. i o. Zatem podstawowym warunkiem zasądzenia sumy pieniężnej z tego

tytułu jest wykazanie, że potrzeby uprawnionego nie zostały zaspokojone. Mając na uwadze zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, Sąd uznał, że powodowie byli w stanie utrzymać dotychczasowy poziom życia, gdyż ich potrzeby zostały zaspokojone, tym samym brak jest podstaw, aby na podstawie art. 446 § 2 k.c. domagali się zwrotu kosztów poniesionych na utrzymanie tego poziomu życia. Podkreślił, że aby uwzględnić powództwo w postaci dochodzonej przez powodów, należałoby wykazać, iż potrzeby powodów w zakresie w jakim pokrywałyby je ich ojciec nie zostały zaspokojone lub, że co prawda zostały zaspokojone, ale ze środków, które wymagają zwrotu - pożyczek, kredytów. Powodowie okoliczności tych nie wykazali.

Podsumowując, Sąd uznał za niezasadne powództwo o zapłatę sumy pieniężnej stanowiącej iloczyn wskazanych przez powodów miesięcy i kwoty odpowiadającej równowartości miesięcznej renty obligatoryjnej, którą według powodów powinna płacić strona pozwana za okresy poprzedzające wniesienie pozwu.

W rezultacie wyrok Sądu Okręgowego uznał za prawidłowy i oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

W skardze kasacyjnej opartej na zarzucie naruszenia prawa materialnego strona powodowa zarzuciła naruszenie art. 446 § 2 k.c. w zw. z art. 137 § 2 k.r.o. przez błędną wykładnię wyrażającą się w przyjęciu, że charakter renty odszkodowawczej implikuje stosowanie reguł wynikających z kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, w tym art. 137 § 2 k.r.o.

W konkluzji wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i wydanie orzeczenia zgodnie z żądaniem pozwu, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania według norm przepisanych

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Źródłem roszczeń powodów o rentę jest czyn niedozwolony w postaci występku drogowego popełnionego przez Z. Z., na skutek którego poniósł śmierć ich ojciec. Strona pozwana ponosi odpowiedzialność za sprawcę tego występku z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej. Zarówno co do zasad tej odpowiedzialności, jak i do przedawnienia roszczeń, zastosowanie

mają więc przepisy regulujące odpowiedzialność deliktową. Artykuł 442¹ k.c., normujący terminy przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym, nie różnicuje tych terminów w zależności od rodzaju roszczenia, co oznacza, że mają one zastosowanie do wszystkich roszczeń wymienionych w art. 446 k.c., a więc także do roszczenia o rentę. W kontekście tego roszczenia uwzględnić jednak należy, iż jego istotą jest okresowy charakter. W związku z tym, jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 stycznia 2011 r., I PK 142/10 (OSNP 2012 r. nr 5-6, poz. 61) - odwołując się do zasady prawnej ustalonej w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 19 listopada 1965 r., III PO 32/64 OSNC 1966 r., nr 6, poz. 90 - trzeba rozróżniać roszczenie o samo prawo do renty, od roszczenia o zapłatę poszczególnych jej rat. To pierwsze ulega przedawnieniu według reguły z art. 442¹ k.c., a zatem przy odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną występkiem, z którą mamy do czynienia w sprawie, najdalej z upływem dwudziestu lat od jego popełnienia. Natomiast roszczenie o zapłatę zaległych konkretnych rat rentowych przedawnia się na podstawie art. 118 k.c. w zw. z art. 120 § 1 k.c. z upływem trzech lat (powód nie może dochodzić tych roszczeń za okres dłuższy niż trzy lata wstecz od wniesienia pozwu). Skoro powodowie wnieśli pozew w dniu 23 października 2012 r. to objęte nim roszczenia o zapłatę zaległych rat renty za okresy od 1 października 2002 r. do 31 grudnia 2004 r. oraz od 1 stycznia 2005 r. do 31 maja 2007 r. były przedawnione i podlegały oddaleniu. Wprawdzie argumentacja Sądu Apelacyjnego za takim rozstrzygnięciem, odwołująca się do treści art. 137 § 2 k. r. i o. była błędna, ale ostatecznie zaskarżony wyrok jest zgodny z prawem, co skutkuje oddaleniem skargi kasacyjnej (art. 398¹⁴ k. p. c.).